

Designing the Political Security Model of the Islamic Republic of Iran in the Second Phase of the Revolution

Sayyed Davood Mir Mohammadi ¹ | Ali Karimzadeh ² | Ali Hamzehpoor ³

1. Corresponding Author: PhD student in political science at Imam Hussein University, Tehran, Iran.
Email: reyhane.s.m79@gmail.com

2. Assistant Professor, Imam Hussein (AS) University, Tehran, Iran.

3. Assistant Professor, Imam Hussein (AS) University, Tehran, Iran.

Abstract

The issue of security, especially that of the political security, is an obvious and inevitable necessity in individual and social life. This research is intended to design the political security model of the Islamic Republic of Iran in the second phase of the revolution. In view of the fact that the second phase of the Islamic Revolution aims at identifying the ways to improve the power and supremacy of the country, designing such a model will manage security challenges, especially political security problems, pass through security blocks and complications, and will strengthen the construction of a safe and solid security structure for political security, and will serve as a roadmap to political stability of a secure society.

Searching for the components and indicators of this model, the researchers employed a qualitative data-driven method. Then, targeted and semi-structured interviews were conducted with experts in the field of political security. Through open, axial and selective coding, 98 components were identified in negative and positive dimensions. These components were validated by assigning a questionnaire to 20 experts with relevant knowledge and experience by the Lavshe tool. Finally, 70 components, including, causal factors (11), contextual factors (16), intervening factors (12), strategies (22), and outcomes (9) consequences were approved. From among them, national integrity and loyalty to vilayah enjoyed high credibility in the positive dimension. In the negative dimension, people's avoidance from isolating themselves from the system and not siding with hostile atheist regimes were the most important ones.

Lack of a political security model corresponding the scientific and technological developments, coinciding with the second step of the revolution, was recognized as the problem of this research.

Keywords: The Islamic Revolution of Iran; The Islamic Republic of Iran; Political Security; Second Step of the Revolution.

Volume info

Vol. 24
Series: 109
Autumn 2025
P.P: 11-30

Article Type

Research Paper

Article History

Received:
2025-05-10
Revised:
2025-05-10
Accepted:
2025-12-17
Published:
2025-12-21

ISSN – E-ISSN

ISSN: 2008-6121
E-ISSN: 2645-5218

Cite this Article: Mir Mohammadi, S D., Karimzadeh, A., & Hamzehpoor, A. (2025). Designing the Political Security Model of the Islamic Republic of Iran in the Second Phase of the Revolution. *Scientific Journal of Defensive Researches and Management*, 24(109), 11-30.

doi : 10.47176/mdr.2025.1408

OPEN ACCESS

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights

Publisher: Imam Hossein University.

طراحی الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی ایران

سید داود میرمحمدی^۱ | علی کریم زاده^۲ | علی حمزه پور^۳

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

Email: reyhane.s.m79@gmail.com

۲. استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

۳. استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

چکیده

مقوله امنیت به‌ویژه امنیت سیاسی، از جمله مواردی است که نیاز به آن در زندگی فردی و اجتماعی، واضح و اجتناب‌ناپذیر است. مقصود از این پژوهش، طراحی الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب می‌باشد. نظر به اینکه گام دوم انقلاب، مسیر را به سمت پویانمایی و اقتدار نظام نشانه گرفته، ترسیم این الگو جهت شناخت راه‌های عبور از تنگناها و مشکلات امنیتی به ویژه امنیت سیاسی، می‌تواند مسئله ساخت سازه‌های امنیت ساز ایمن و مستحکم را در ساختارهای امنیتی سیاسی تقویت نموده و به‌عنوان نقشه راه منجر به ثبات سیاسی و جامعه‌ای امن گردد. در پاسخ به پرسش مؤلفه‌ها و شاخص‌های این الگو، از روش کیفی داده‌بنیاد استفاده شده و با انجام مصاحبه‌های هدفمند و نیمه ساختاریافته از صاحب‌نظران حوزه امنیتی سیاسی و با کدگذاری باز، محوری و انتخابی، ۹۸ مؤلفه در ابعاد سلبی و ایجابی، استخراج گردید. این مؤلفه‌ها به‌وسیله پرسشنامه، به تعداد ۲۰ نفر از خبرگان این حوزه، مورد اعتبارسنجی با ابزار لاوشه، قرار گرفت. در نهایت ۷۰ مؤلفه شامل: عوامل علی، ۱۱، زمینه‌ای ۱۶، مداخله‌گر ۱۲، راهبردها ۲۲ و پیامدها ۹ گزینه مورد تأیید قرار گرفت. از میان این گزینه‌ها در بعد ایجابی، انسجام ملی و پیروی از ولایت و در بعد سلبی، عدم فاصله گرفتن مردم از نظام و هم‌جهت نشدن با کفار معاند، از اعتبار بالایی برخوردار گردید. نبود الگوی امنیت سیاسی متناسب با تحولات علمی و فناوری، هم‌زمان با گام دوم انقلاب، مسئله این پژوهش، است.

کلیدواژه‌ها: انقلاب اسلامی ایران، جمهوری اسلامی ایران، امنیت سیاسی، گام دوم انقلاب.

استناد: میر محمدی، سید داود، کریم زاده، علی، و حمزه پور، علی. (۱۴۰۴). طراحی الگوی امنیت سیاسی جمهوری

اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی ایران. فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، ۲۴(۱۰۹)، ۱۱-۳۰.

doi : 10.47176/mdr.2025.1408

© نویسنده(گان) حق نشر و حقوق کامل انتشار را برای خود محفوظ می‌دارند.

ناشر: دانشگاه جام امام حسین (ع).

OPEN ACCESS

مقدمه

مقوله امنیت در اسلام از جایگاه و اهمیت خاصی برخوردار بوده و همواره طراحی آن در بستر نظام اسلامی، مورد توجه بوده است؛ این مفهوم از جمله موضوعاتی است که در قرآن کریم، به عنوان مهم ترین منبع در اسلام، به گستردگی به آن اشاره شده است.

انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در حالی چهلمین سالگرد پیروزی خود را پشت سر گذاشت و قدم به دهه پنجم حیات خود نهاد که دشمنان مستکبرش و در رأس آن نظام سلطه، همچنان به توطئه، نفوذ، اختلاف افکنی و... مشغول هستند.

رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه گام دوم» به موضوعات مهمی اشاره نموده و توصیه های اساسی به منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی و ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا فداه)، ارائه فرمودند.

یکی از این موضوعات مهم، امنیت است.

امنیت در شرایط کنونی به لحاظ تحولات علمی و فناوری، زمینه ساز پیدایش ابعاد جدید و پیچیدگی های اساسی شده است. پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و استقرار نظام مقدس جمهوری اسلامی، ضروری بود که الگوهای بومی در عرصه های مورد نیاز از جمله امنیت، طراحی و تدوین گردد و این الگوها در استحکام بخشی درونی و عمق بخشی بیرونی، اثرگذاری ویژه داشته باشد و این ضرورت، هنوز به قوت خود باقی است. در حوزه کلان امنیت، امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران یکی از مقوله های مهم است که علی رغم موفقیت های خوب در عرصه های داخلی و خارجی، هنوز الگوی بومی قابل تعمیم برای آن طراحی و تدوین نشده است.

نبود این الگو، سایر عرصه ها و نیز ابعاد امنیت را تحت تأثیر قرار داده و الگودهی انقلاب و عمق بخشی آن را در کنار استحکام درونی و کارآیی، با چالش هایی روبرو ساخته و خواهد ساخت این چالش در گام دوم انقلاب اسلامی با عنایت به رشد سریع، فراوان و متنوع فن آوری ها و تغییر در حوزه های حکمرانی و مدیریت سیاسی جوامع، بروز و ظهور ویژه خواهد یافت.

جمهوری اسلامی ایران به دلیل مقابله با نظام سلطه، جهت حفظ استقلال خود و ایستادن در مقابل زیاده خواهی های دشمنان، بیش از هر نظامی با این چالش ها و تهدیدها روبرو است. شناخت

این تهدیدها که در حال حاضر با جنگ ترکیبی دشمنی آشکار شده، می‌تواند در مسیر گام دوم، منجر به افزایش ضریب امنیتی نظام جمهوری اسلامی ایران گردد.

امنیت سیاسی یکی از اهداف اساسی هر دولت و جامعه است که برای تحقق آن نیاز به الگو و روش‌های مناسب و کارآمد دارد. الگوی امنیت سیاسی یک دولت باید با توجه به شرایط زمان و مکان، منابع و قدرت، هویت و ارزش‌ها، تهدیدات و فرصت‌ها، نظام حکمرانی و نظم اجتماعی آن دولت تعریف و تنظیم شود. الگوی امنیت سیاسی یک دولت نشان می‌دهد که چگونه آن دولت با استفاده از ابزارهای سخت و نرم خود، قادر است نظام سیاسی و نظم اجتماعی خود را در برابر تهدیدات داخلی و خارجی حفظ و تضمین کند.

جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک دولت انقلابی و مبتنی بر دین، دارای الگو و روش خاص خود در تعریف و تأمین امنیت سیاسی است. این دولت با تکیه بر منابع دینی، فلسفه و علوم سیاسی، نظام حکمرانی خود را بر پایه عدالت، شورایی، ولایت، جمهوریت، تعالی و تجدیدنظر پذیری بنا نهاده است. این دولت با روش‌شناسی جهادی در راستای تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی و بهبود شرایط زندگی مردم تلاش می‌کند. این دولت همچنین با روابط خارجی منصفانه و همکاری با کشورهای جهان بر اساس کرامت، حکمت و منافع مشترک، سعی در تأثیرگذاری بر نظم جهانی دارد.

اما در عصر حاضر، جمهوری اسلامی ایران با چالش‌ها و فرصت‌های مختلفی در سطح داخلی و خارجی روبرو است. در سطح خارجی، مسائلی چون تهدیدات نظامی و امنیتی از سوی دشمنان انقلاب، تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی و روانی، تحولات منطقه‌ای و جهانی، رقابت‌ها و مخاصمت‌های استراتژیک، تغییرات زیست‌محیطی، اختلاف‌افکنی و... به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران مطرح می‌شوند.

با توجه به این شرایط، لازم است که الگو و روش‌های جمهوری اسلامی ایران در تعریف و تأمین امنیت سیاسی مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد.

آیا الگوی فعلی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران کافی و کارآمد است؟

آیا نظام حکمرانی جمهوری اسلامی ایران قادر است به نیازهای واقعی شهروندان پاسخگو باشد؟

آیا جمهوری اسلامی ایران می‌تواند با چالش‌ها و فرصت‌های خارجی به نفع خود برخورد کند؟

آیا جمهوری اسلامی ایران نیاز به تحولات عمده و جامع در الگو و روش‌های خود دارد؟

در این پژوهش با توجه به مدل مفهومی که در مبانی نظری، به آن پرداخته شده است و انجام مصاحبه‌های هدفمند با خبرگان این حوزه، به پژوهش اصلی این پژوهش که طراحی الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب است، پرداخته شده است.

اهمیت پژوهش حاضر به این جهت است که با انجام آن ثمرات زیر عاید نظام می‌شود:

الف) ایجاد بستری مناسب جهت ارائه طریق در راستای امنیت سیاسی کشور،

ب) بازتولید گفتمان امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران با توجه به اندیشه‌های سیاسی مقام معظم رهبری،

ج) فهم مشترک و چراغ راه سیاسیون و مسئولان نظام.

ضرورت پژوهش حاضر به این جهت است که با انجام‌نشدن آن، تبعات زیر دامن‌گیر نظام می‌شود:

الف) ازبین‌رفتن گفتمان واحد در مواجهه با وفاق ملی،

ب) به‌وجود آمدن اختلاف‌های معنایی در حوزه‌های کارکردی و مأموریتی نهادها و دستگاه‌های ذی‌نفع،

ج) نداشتن فهم مشترک در ساختار که موجب استفاده‌نکردن مطلوب از امکانات خواهد شد.

ادبیات و مبانی نظری پژوهش

مفهوم امنیت سیاسی

امنیت سیاسی به معنای تأمین آرامش وطمأنینه لازم توسط حاکمیت یک کشور برای شهروندان قلمرو خویش از راه مقابله با تهدیدات مختلف خارجی و همچنین تضمین حقوق سیاسی در مشارکت، جهت تعیین سرنوشت سیاسی و اجتماعی آنها می‌باشد. نظام سیاسی در راستای امکان بخشی و تسهیل مشارکت و دخالت مردم در تعیین سرنوشت خود و جامعه، می‌بایستی امنیت و حضور آزادانه و برابر آنها را فراهم آورد و هیچ‌کس را به داشتن باور سیاسی خاصی وادار نکند (پورعباسی و دیگران، ۱۳۹۸: ۱۰-۱).

درواقع امنیت سیاسی، به معنای وجود دستگاه سیاسی است که در آن مردم آزادانه و بدون ترس و وحشت، بتوانند مواضع سیاسی و باورهای خود را هرچند مخالف حکومت باشد، در

چارچوب قوانین موجود بیان کنند؛ و کسی حق تعرض به دیگران را به دلیل ابراز عقیده سیاسی نداشته باشد (اخوان کاظمی، ۱۳۸۵: ۳۸). به تعبیری امنیت سیاسی، تنها در سایه برابری در مقابل قانون است؛ چه از نظر وضع قانونی و چه از لحاظ اجرای قانون (میر احمدی، شیری ۱۳۸۸: ۸۳-۸۲). بدیهی است چنین امنیتی هرگز در حکومت‌های خودکامه (استبدادی) ایجاد نخواهد شد. در حقیقت بین امنیت و میزان استبدادی بودن رژیم‌های سیاسی، رابطه معکوسی وجود دارد؛ هر قدر حکومت‌ها خودکامه‌تر باشند، آزادی کمتر، خشونت بیشتر و در نتیجه امنیت سیاسی، کمتر خواهد بود (اخوان کاظمی، ۱۳۸۵: ۲۹).

از نگاه قرآن کریم، پرهیز از ظلم و استبداد از سوی حاکمان و رهبران دینی، امری الزامی در نظر گرفته شده است؛ به طوری که شاید بتوان گفت، کلید اصلی تأمین امنیت از نظر قرآن نفی ظلم (استبداد) و مبارزه همه‌جانبه با آن است. از این منظر، آلوده شدن به ظلم، امنیت را از بین می‌برد. خداوند فریاد مقابله و دفاع را در مورد کسانی اجازه داده است که به آن‌ها ظلمی شده است. «الذین آمنوا ولم یلبسوا ایمانهم بظلم اولئک لهم الامن و هم مهتدون (انعام، آیه ۸۳) آنان که ایمان آورده و ایمان خدا را به ظلم و ستم نیالودند، در دو عالم ایمنی، آن‌ها راست و هم آن‌ها به حقیقت هدایت یافته‌اند.»

نظریه‌های امنیت سیاسی

نظریه‌های امنیت سیاسی به مجموعه‌ای از ایده‌ها، مفاهیم و فرضیات درباره روابط بین عوامل سیاسی و مسائل امنیتی مربوط به آن‌ها گفته می‌شود. نظریه‌های امنیت سیاسی می‌توانند از دیدگاه‌های مختلف و با روش‌های متفاوت تحلیل و تبیین کنند که چگونه عوامل سیاسی به دنبال تأمین، حفظ و ارتقای امنیت خود هستند و با چه چالش‌ها، تهدیدات و فرصت‌هایی روبرو می‌شوند. برخی از نظریه‌های امنیت سیاسی عبارت‌اند از:

الف: نظریه واقع‌گرایانه

این نظریه بر این باور است که جهان سیاسی یک جهان آشوب، ناامن و بدون نظم است که در آن دولت‌ها به عنوان عوامل اصلی بازی در جستجوی قدرت و منافع خود هستند. برای واقع‌گرایان،

امنیت ملی، نظامی و سخت به عنوان مقوله اصلی امنیت در نظر گرفته می شود و راه حل برای تأمین آن تعادل قدرت است (پور عباسی و دیگران، ۱۳۹۸: ۱۰-۱).

نظریه واقع گرایانه امنیت سیاسی را می توان به دوشاخه کلاسیک و نوین تقسیم کرد. واقع گرایی کلاسیک بر این باور است که دولت ها به دلایل ذاتی خود در پی قدرت هستند و این قدرت طلبی باعث تعارضات بین الملل می شود. واقع گرایان کلاسیک به روش تاریخی در تحلیل روابط بین الملل استفاده می کنند و به عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و زمینه ای توجه کمتری دارند. نمایندگان اصلی این شاخه توسیدیدس، ماکیاول، هابز، کار، مورگانتاو و کلاوزویتس هستند.

واقع گرایی نوین بر این باور است که دولت ها به دلایل ساختاری در پی قدرت هستند و این قدرت طلبی ناشی از آشوب و عدم قطعیت نظام بین الملل است. واقع گرایان نوین به روش علمی در تحلیل روابط بین الملل استفاده می کنند و به عوامل ذات دولت، منافع مشخص شده، رفتار عقلانی و تصمیم گیری استراتژیک تأکید دارند. نمایندگان اصلی این شاخه کنث والتز، جان میرشایمر، رابرت جروس، استفان والت و جک دانلیپور هستند (پور عباسی و دیگران، ۱۳۹۸: ۱۰-۱).

ب: نظریه لیبرال

نظریه لیبرال امنیت سیاسی یکی از نظریه های روابط بین الملل است که بر این فرض استوار است که جهان سیاسی چندجانبه، پویا و پر از همکاری است که در آن دولت ها به عنوان یک عامل مهم، اما نه تنها، در کنار سایر عوامل غیردولتی به دنبال منافع خود هستند. برای لیبرال ها، امنیت شامل بعدهای مختلف، از جمله سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است و راه حل برای تأمین آن همکاری بین المللی است (یزدانی، ۱۳۹۰: ۲۰۰-۱۶۳).

ج: نظریه سازه انگاری

نظریه سازه انگاری امنیت سیاسی یکی از نظریه های روابط بین الملل است که بر این فرض استوار است که جهان سیاسی یک جامعه بین المللی است که در آن دولت ها به عنوان عوامل مؤثر، با تأثیرات فکری، فرهنگی، قانونی و نظامی شکل گرفته اند. برای سازه انگاران، امنیت یک پدیده

تفسیری است که به وسیله عوامل سیاسی تعیین می‌شود. راه حل برای تأمین آن شکل دهی به منطق حکومت در جامعه بین‌المللی است (یگانگی و دیگران، ۱۳۹۹: ۵۷-۴۷).

د: نظریه پست مدرن

نظریه پست مدرن امنیت سیاسی یکی از نظریه‌های روابط بین‌الملل است که بر این فرض استوار است که جهان سیاسی یک جهان پیچیده، پلورال، ناپایدار و بدون مرکز است که در آن دولت‌ها به عنوان عوامل سیاسی مطرح نیستند و در برابر سایر عوامل غیردولتی، فرهنگی، اجتماعی و زمینه‌ای قدرت و منافع خود را از دست می‌دهند. برای پست مدرن‌ها، امنیت یک مفهوم قدرت محور و سلطه گرا است که به وسیله عوامل سیاسی برای تبعیض و ظلم به کار می‌رود و نمایشگاهی از روایت‌های کلان، منطق‌های خودمختار و حقایق جاودانه است. راه حل برای تأمین آن انتقاد و نقد به منطق امنیت و ترویج روایت‌های خرد، منطق‌های چند گانه و حقایق نسبی است (یزدانی، ۱۳۹۰: ۲۰۰-۱۶۳).

ه: نظریه مکتب اسلام

در اسلام امنیت سیاسی علاوه بر بهره‌برداری از علوم سیاسی و مطالعات امنیتی رایج، از همه علوم اسلامی استفاده می‌کند. به عبارت دیگر یک بعدی نیست. این جامعیت باعث می‌شود نظریه در برخورد با پرسش‌ها و مسائل متنوع از پویایی لازم برخوردار باشد (لک زایی، ۱۳۹۳: ۴۲۸).

در نظریه‌هایی که در بالا مطرح شد، برخی از آن‌ها مضیع و برخی موسع به لحاظ ابعاد امنیت بود اما فقط در چارچوب دنیا، ولی اسلام بعد اخروی را هم مورد شمول قرار می‌دهد.

مؤلفه دوست و دشمن در مکتب امنیتی اسلام، مبتنی بر دستورهای الهی و اجتناب از طاغوت است، اما در مکاتب مادی مبتنی بر منافع دنیوی همچون قومی و نژادی است.

راهکارهای استراتژیک امنیتی سیاسی در اسلام، مقدم دانستن ارزش‌های الهی بر ارزش‌های مادی است و در مکاتب مادی، تقدیم ارزش‌های دنیوی بر ارزش‌های معنوی است.

اسلام تحصیل امنیت را از طریق ایمان و پرهیز از ظلم می‌داند و مکاتب مادی با زور و سلطه، تطمیع و تهدید و... آن را به دست می‌آورند؛ بنابراین امنیت سیاسی مطلوب، فقط با نظریه اسلامی حاصل می‌شود و ملازم با امر دنیوی، امر اخروی را هم مورد توجه قرار می‌دهد.

امنیت سیاسی از دیدگاه مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری، امانت را یکی از الزامات متصدیان مسائل سیاسی، دانسته‌اند و در دیدار با کارکنان سپاه و بسیج در لشکر ۵ نصر مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۶ فرمودند:

«امنیت سیاسی معنایش این است که تفکرات و معارف سیاسی در جامعه، معارف واضح و دور از نفاق و دو گونه گویی و دو گونه اندیشی باشد. معنایش این است که کسانی که متصدی بیان مسائل سیاسی برای مردم هستند، نسبت به مردم، امانت به خرج دهند. معنایش این است که کسانی که متصدی نوشتن و پخش کردن و منتشر کردن معارف فکری جامعه هستند، دروغ نگویند، فریب ندهند، تقلب نکنند و در طعمی که علی‌الظاهر شیرین هم هست، زهر مخلوط نکنند؛ این امنیت سیاسی است.»

ایشان در ادامه، ناامنی سیاسی را، برآورده نمودن خواسته‌های دشمن از سوی قلم‌به‌دستان مزدور دانسته و فرموده‌اند: «آن کسی که در داخل کشور با استفاده از امکاناتی که قانون و بیت‌المال این مردم در اختیار او گذاشته است، برمی‌دارد خواسته‌های دولتمردان و سیاستمداران فلان کشور دشمن را توجیه می‌کند و با قالب‌های علی‌الظاهر پسندیده، به خورد یک عده می‌دهد، این ناامنی سیاسی و فکری ایجاد می‌کند. دروغ گفتن به مردم و دروغ نوشتن و تحریف کردن حقایق و بلندگوی دشمن شدن، حرف دیگری است.»

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوّم انقلاب، مشارکت مردمی و مسابقه خدمت‌رسانی را به‌عنوان دو محور اساسی برای تقویت امنیت سیاسی و اجتماعی، مورد تأکید قرار داده‌اند. ایشان به‌صراحت، عدالت در تقسیم امکانات عمومی را یکی از ارکان اصلی امنیت سیاسی در گام دوّم انقلاب، معرفی فرموده‌اند.

الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران از نگاه مقام معظم رهبری در گام دوّم انقلاب، دارای مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی است که به برخی از آن‌ها علاوه بر موارد مذکور، ازجمله:

امید، اراده و تلاش، تقویت ایمان و باورهای دینی، تقویت مردم‌سالاری دینی، ارتقاء بینش سیاسی جامعه، وحدت و همبستگی اجتماعی، دشمن‌شناسی و مرزبندی با دشمن، مدیریت فضای مجازی و عدالت اجتماعی، می‌توان اشاره نمود.

نظریه تکامل تدریجی انقلاب اسلامی ایران

این نظریه مربوط به مراحل پنج‌گانه رسیدن به تمدن نوین اسلامی است. برای رسیدن به اهداف نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، امام خامنه‌ای (مدظله) ۵ مرحله را ذکر نموده‌اند که عبارت است از: انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی، جامعه اسلامی و تمدن نوین اسلامی که دو مرحله اول محقق شده و در حال ورود به مرحله سوم یعنی دولت اسلامی، هستیم. در بیانیه گام دوم انقلاب، به دومین مرحله آن که عبارت است از: خودسازی، جامعه پردازی و تمدن سازی، پرداخته شده است. این نظریه مبتنی بر اصولی به شرح ذیل است که امنیت سیاسی جایگاه ویژه‌ای در آن دارد.

اصل اول حرکت توحیدی

توحید اسلامی، الهامی است در زمینه حکومت، روابط اجتماعی، سیر جامعه، هدف‌های جامعه و در زمینه تکالیف مردم و مسئولیت‌هایی که انسان‌ها در مقابل خدا، در مقابل یکدیگر، در مقابل جامعه و در مقابل پدیده‌های دیگر عالم، دارا هستند (امام خامنه‌ای، ۱۳۵۳: ۲۵۶). امنیت سیاسی، هدف نهایی خود را حرکت به سوی الله می‌داند. بر چنین پایه‌ای، رسالت قانون اساسی این است که زمینه‌های اعتقادی نهضت را، عینیت بخشید و شرایطی را به وجود آورد که در آن انسان با ارزش‌های والا و جهان‌شمول اسلامی، پرورش یابد (کمالان، ۱۳۹۵). حرکت توحیدی الزاماتی از جمله: اطاعت از خدا، اجتناب از طاغوت و نفی طبقات اجتماعی، دارد.

اصل دوم ولایت

ولایت یعنی ارتباط مستحکم و نیرومند هر یک از آحاد امت اسلام با امام که در همه حال، به لحاظ فکری و عملی، از او پیروی می‌نمایند. ولایت دارای سه بعد است؛ یکی حفظ پیوندهای داخلی، دوم قطع پیوند و وابستگی به قطب‌های متضاد خارجی و سوم حفظ ارتباط دائمی و عمیق با قلب پیکر اسلامی و قطب امت اسلامی که امام و رهبر جامعه می‌باشد (امام خامنه‌ای، ۱۳۵۳: ۷۰۹). ولایت، دلالت بر تداوم حکومت الهی داشته و این استمرار در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، عینیت می‌یابد.

کتاب ولایت فقیه حضرت امام (ره) بر ضرورت حکومت اسلامی در زمان غیبت، تأکید نموده است (امام خمینی، ۱۳۷۹).

اصل سوم مردم‌سالاری دینی

مردم‌سالاری دینی به معنی این است که اداره و کنترل جامعه، در حوزه سیاسی، توسط نمایندگان مردم، مطابق با ارزش‌های دینی و مذهبی صورت می‌گیرد. در مردم‌سالاری دینی، حکومت الهی با رهبری فقیه عادل و حاکمیت مردمی، با مشارکت مؤثرشان در تعیین سرنوشت سیاسی خود، است (سرپرست‌سادات، ۱۳۹۹: ۱۹۶). مردم‌سالاری دینی، مبدأ تمدن نوین اسلامی و مدخل اثبات کارآمدی الگوی حاکمیت اسلامی، در جهان معاصر برای مسلمانان است (نقیبی، ۱۳۹۷: ۱۱۴). این نوع حکومت، هم مبتنی برخواست و رأی مردم است و هم در چارچوب ارزش‌ها و آموزه‌های دینی، اداره می‌شود. نظام جمهوری اسلامی ایران، با نظام‌های مردم‌سالار دنیا، اختلاف‌مبنایی دارد و پذیرفتن مدل جمهوریت از باب کارآمدی آن، در اجرای مقاصد حکومت بوده است (دارینی، ۱۳۸۲). تمامی مکاتب غیردینی که به آن اشاره شد، نگاهشان به امنیت و امنیت سیاسی، یا مضیغ است و یا حداکثر موسع، در چارچوب دنیا و این مهم‌ترین تفاوت ما با آنان، به حساب می‌آید. در این پژوهش به طراحی الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب، مبتنی بر این مدل مفهومی، پرداخته شده است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت، در زمره تحقیقات اکتشافی و از نظر ماهیت هدف کاربردی است. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی و اجرایی در حوزه امنیتی و سیاسی بوده و محدوده مکانی پژوهش، کشور عزیز جمهوری اسلامی ایران، است. در راستای پاسخگویی به پرسش پژوهش، با مطالعات، مشاهدات، جلسات کارشناسی، مصاحبه‌های هدفمند و نیمه ساختاریافته و مراجعه به نظرات خبرگان، به طراحی این الگو پرداخته‌ایم.

پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی

الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوّم انقلاب کدام است؟

پرسش‌های فرعی

- الف) عوامل علیّی (ایجابی و سلبی) امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوّم انقلاب کدام است؟
- ب) عوامل زمینه‌ای (ایجابی و سلبی) امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوّم انقلاب کدام است؟
- ج) عوامل مداخله‌گر (ایجابی و سلبی) امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوّم انقلاب کدام است؟
- د) راهبردهای (ایجابی و سلبی) تحقق امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوّم انقلاب کدام است؟
- ه) پیامدهای تحقق (ایجابی و سلبی) امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوّم انقلاب کدام است؟

تجزیه و تحلیل داده‌ها

با توجه به مبانی نظری پژوهش و مکاتب امنیتی سیاسی، بخصوص مکتب اسلام و دیدگاه مقام معظم رهبری به امنیت سیاسی و گام دوّم انقلاب، ابتدا سؤالاتی با گروهی از اساتید خبره برای مصاحبه، تهیه گردید. این پرسش‌ها با توجه به سؤال اصلی و سؤالات فرعی پژوهش ساماندهی شد. در ادامه مصاحبه‌ها به صورت هدفمند و نیمه ساختاریافته، ابتدا با هفت نفر از صاحب‌نظران حوزه امنیتی و سیاسی، صورت پذیرفت و در ادامه به ۱۰ نفر افزایش پیدا کرد و اشباع نظری حاصل شد. نکات کلیدی مصاحبه‌ها با توجه به موضوع تحقیق شناسایی و با کدگذاری باز، محوری و انتخابی در چارچوب روش کیفی «داده‌بنیاد» مورد بررسی قرار گرفت. در انتها مؤلفه‌ها پیرامون

مقوله مرکزی شامل عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها، استخراج و ۱۰ جدول از مفاهیم انتزاع شده به تعداد اساتید مصاحبه‌شونده، تهیه گردید. به جهت جلوگیری از حجم بالای مقاله، جداول دیگری تنظیم شد و ۱۰ جدول به ۵ جدول کاهش پیدا کرد و هر جدول به یکی از عوامل، اختصاص پیدا نمود که جمع نظرات را پوشش داده و از یکپارچگی برخوردار گردید. این عوامل به صورت ایجابی و سلبی مورد شناسایی و چیش قرار گرفت.

جدول ۱. مجموع عوامل علی

ردیف	عوامل علی (ایجابی)
۱	امنیت سیاسی، زمینه تحقق قدرت دولت و مردم
۲	وحدت و مشارکت، الزام تحقق امنیت سیاسی
۳	انسجام سیاسی، اجتماعی، ضامن امنیت سیاسی
۴	امنیت سیاسی، در سایه حکومت اسلامی و فرهنگ ایرانی
۵	امنیت سیاسی در گرو مردم‌سالاری دینی
۶	الگوی امنیت سیاسی، دارای سه مؤلفه فکری، اخلاقی و رفتاری است
۷	امنیت سیاسی در بعد فکری و رفتاری، برقرارکننده عدالت اجتماعی و مبارزه با ظلم
۸	باور به توحید، مقوم امنیت سیاسی
۹	باور به نبوت و تشکیل حکومت اسلامی، تضمین امنیت سیاسی
۱۰	تحقق امنیت سیاسی، با پیروی از امامت و ولایت
ردیف	عوامل علی (سلبی)
۱	فاصله گرفتن مردم از نظام
۲	هم‌جبهه نشدن با کفار معاند، مقوم امنیت سیاسی

جدول ۲. مجموع عوامل زمینه‌ای

ردیف	عوامل زمینه‌ای (ایجابی)
۱	ساختارهای اجتماعی تأثیرگذار بر زندگی دنیوی و اخروی انسان، درگرو امنیت سیاسی
۲	کارکرد دین، در تأمین امنیت سیاسی
۳	امنیت سیاسی و سبک زندگی ایرانی - اسلامی
۴	حاکمیت قانون
۵	هویت ایرانی - اسلامی
۶	نظریه‌پردازی سیاسی، زمینه تحقق امنیت سیاسی
۷	واقع‌بینی و امنیت سیاسی، زمینه تحقق اهداف نظام
۸	امنیت سیاسی، مقدم مقابله با فعالیت‌های جاسوسی و تروریستی
۹	کارآمدی نظام و امنیت سیاسی
۱۰	امنیت سیاسی، درگرو اعتماد عمومی
۱۱	آرامش خاطر در پرتو امنیت سیاسی
۱۲	امنیت سیاسی، درگرو حفظ ایده نظام سیاسی
۱۳	امنیت سیاسی درگرو مشروعیت سیاسی و مقبولیت اجتماعی نظام
۱۴	عوامل سیاسی، متأثر از آسیب‌های اجتماعی
۱۵	امنیت سیاسی، محور امنیت همه‌جانبه
۱۶	امنیت سیاسی موجب تحقق پیشرفت اقتصادی، نظامی، سایبری و فناوری کشور
۱۷	امنیت سیاسی، درگرو عدالت و پیشرفت
۱۸	شایسته‌سالاری و امنیت سیاسی
۱۹	کارآمدی و امنیت سیاسی
۲۰	معنویت و اخلاق، یکی از مدل‌های امنیت سیاسی است
ردیف	عوامل زمینه‌ای (سلبی)
۱	دشمن‌شناسی، مقدمه تحقق امنیت سیاسی
۲	بوروکراسی فاسد، تهدیدکننده امنیت سیاسی

جدول ۳. مجموع عوامل مداخله‌گر

ردیف	عوامل مداخله‌گر (ایجابی)
۱	مشارکت سیاسی و امنیت سیاسی

ردیف	عوامل مداخله‌گر (ایجابی)
۲	حلقه‌های میانی، مؤلفه تأثیرگذار بر امنیت سیاسی
۳	حکمرانی مطلوب
۴	امنیت سیاسی، زمینه‌ساز تعامل‌گرایی داخلی و خارجی
۵	تأثیر نهادمندی سیاسی، در تحقق امنیت سیاسی
۶	حل مسائل اقتصادی و امنیت سیاسی
۷	امنیت سیاسی، در گرو مدیریت صحیح فضای مجازی
۸	تأمین امنیت سیاسی با عدم مداخله بیش‌ازحد دولت
۹	امنیت سیاسی، متأثر از مدیریت قومی - مذهبی
۱۰	تعامل مثبت مردم و حاکمیت، در سایه امنیت سیاسی
۱۱	تلازم امنیت سیاسی و سلامت کارگزاران حکومتی
ردیف	عوامل مداخله‌گر (سلبی)
۱	قبیله‌گرایی سیاسی، ناقض امنیت سیاسی
۲	بحران زیست‌محیطی و تهدید امنیت سیاسی
۳	خصوصی‌سازی لجام‌گسیخته و ناامنی سیاسی
۴	حاکمیت چندگانه و ناامنی سیاسی

جدول ۴. مجموعه راهبردها

ردیف	راهبردها (ایجابی)
۱	همزیستی و عدالت‌طلبی
۲	ضرورت مقابله بانفوذ دشمن
۳	مردم پایگی امنیت سیاسی
۴	الزام عملی کارگزاران به اسلام ناب
۵	جهاد تبیین، راهبرد و تحقق امنیت سیاسی
۶	به‌روز شدن و روزآمدی قوانین، مقررات و ساختارها
۷	حفظ ایده، مقوم امنیت سیاسی
۸	توجه به نقش جامعه‌پذیری سیاسی، در تقویت امنیت سیاسی
۹	شنیدن صدای مردم و ارتقای امنیت سیاسی

ردیف	راهبردها (ایجابی)
۱۰	سهیم نمودن و تحقق خواست مردم در قدرت، درگرو امنیت سیاسی
۱۱	جهت‌دهی به نیروهای اثرگذار در جامعه، در سایه امنیت سیاسی
۱۲	امنیت سیاسی، زمینه‌ساز جامعه‌پذیری سیاسی نظام
۱۳	نخبگان پاسخگو و امنیت سیاسی
۱۴	در طراحی الگو به نقاط قوت و ضعف، تهدید و فرصت، توجه و سازمان‌دهی شود
۱۵	تعیین مرجع امنیت، مؤلفه مهم امنیت سیاسی
۱۶	توجه به فرهنگ‌سازی و خودباوری، در تحقق امنیت سیاسی
۱۷	تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان امنیت، هماهنگ و هم‌افزا باشند
۱۸	حفظ سرمایه‌های اجتماعی، در جهت تحقق امنیت سیاسی
۱۹	عدالت پایدار در حوزه اقوام و مذاهب، مقوم امنیت سیاسی
۲۰	برقراری شفافیت و نظارت
ردیف	راهبردها (سلبی)
۱	ضرورت مقابله بانفوذ دشمن
۲	مقابله با اشرافیت مسئولین
۳	مقابله با مفسد اجتماعی
۴	پیشگیری از نفوذ و مقابله با جنگ نرم دشمن، راهبرد تحقق امنیت سیاسی
۵	نفی سکولاریسم، در جهت تحقق امنیت سیاسی
۶	استکبارستیزی، در سایه امنیت سیاسی
۷	دوری از استبداد و ایستادگی

جدول ۵. مجموع پیامدها

ردیف	پیامدها (ایجابی)
۱	سعادت دنیوی و اخروی، درگرو امنیت سیاسی
۲	امنیت سیاسی، اقدام بر اجرای قسط
۳	فراهم شدن زمینه اطاعت الهی
۴	شکوفایی باورها و انتقادات
۵	فقرزدایی
۷	شایسته‌سالاری و امنیت سیاسی

ردیف	پیامدها (ایجابی)
۸	اصلاح فرهنگی و امنیت سیاسی
۹	حفظ سرمایه اجتماعی، امنیت سیاسی
۱۰	اصلاح ساختار امنیت سیاسی، راه تحقق اهداف نظام
۱۱	امنیت سیاسی، مسیر تحقق هامونی، در عرصه جهانی
۱۲	امنیت سیاسی و تأمین مطالبات واقعی جامعه
۱۳	امنیت سیاسی پایدار و انتقال ارزش‌های نظام، به نسل‌های جدید
۱۴	امنیت سیاسی و سامان‌دهی مراکز تربیتی
۱۵	امنیت سیاسی، ضامن عمل‌گرایی در حکومت، برای حل مشکلات جامعه
۱۶	امنیت سیاسی، سد نفوذ گران خارجی
۱۷	امنیت سیاسی، درگرو قدرت بازدارندگی همه‌جانبه
۱۸	امنیت سیاسی به‌عنوان مانع فساد در حاکمیت
۱۹	امنیت سیاسی، زمینه اعتبار و دولت حکومت اسلامی
۲۰	خاصیت الگودهی و الگوپذیری اسلامی، در پرتو امنیت
۲۱	امنیت سیاسی، ضرورت رسیدن به تمدن ایرانی - اسلامی
۲۲	استقلال همه بعدی، درگرو امنیت سیاسی
۲۳	امنیت سیاسی، ضامن خودباوری
۲۷	امنیت سیاسی، ضامن تحقق قانون
ردیف	پیامدها (سلبی)
۱	عدم نهادمندی در تصمیم‌گیری‌ها و ناامنی سیاسی
۲	گرایش حزبی و بی‌اعتمادی، ناامنی سیاسی
۳	رفع آسیب‌های اجتماعی، در سایه امنیت سیاسی
۴	استحاله فرهنگی و ناامنی سیاسی

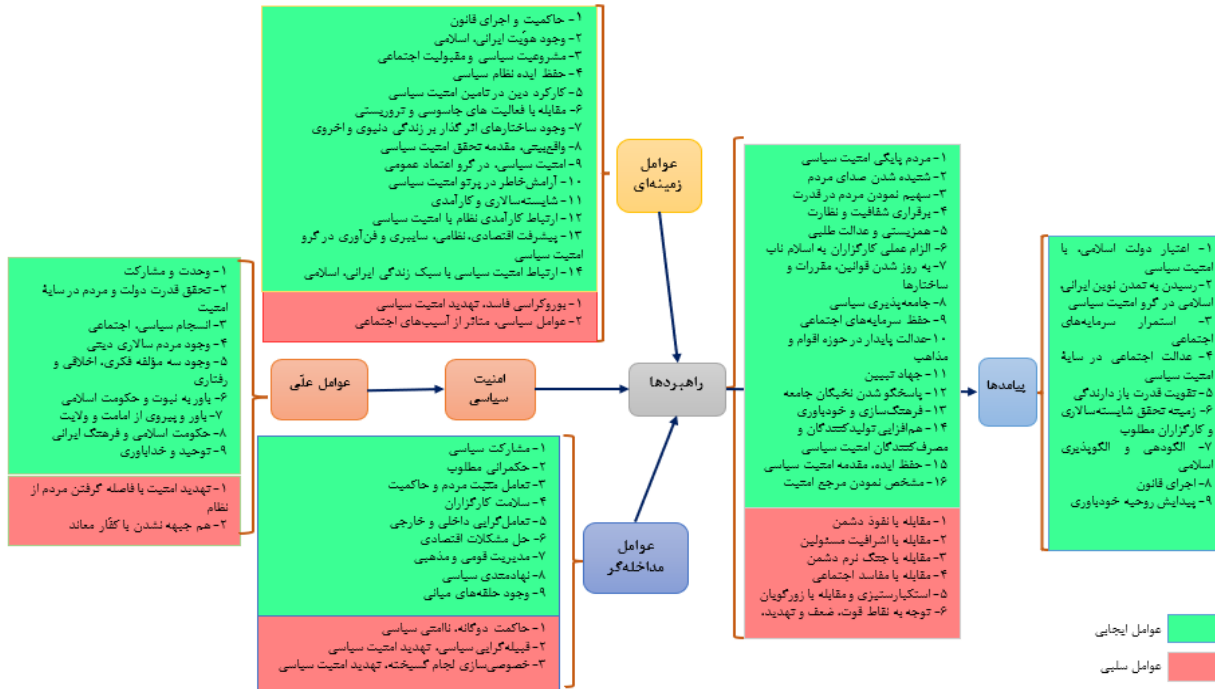
جهت اعتبارسنجی این مؤلفه‌ها با ابزار «لاوشه»، پرسشنامه‌ای تهیه و ۹۸ مؤلفه حاصل شده، به قضاوت بیست نفر از خبرگان سیاسی و امنیتی، رسانده شد.

باتوجه به نسبت روایی، محتوایی (CVR)، گزینه‌هایی که پایایی آن‌ها طبق فرمول لاوشه

$$CVR = \frac{n_e - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

که n_e تعداد کل کارشناسان و N گزینه موردقبول را انتخاب کرده‌اند) از ۰/۴۲ پایین تر بود، حذف گردید و ۷۰ گزینه باعتبار بالا مورد تأیید قرار گرفت.

عوامل علی ۱۱ مورد - عوامل زمینه‌ای ۱۶ مورد - عوامل مداخله‌گر ۱۲ مورد - راهبردها ۲۲ مورد و پیامدها ۹ مورد)

شکل ۱. الگوی امنیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امنیت در شرایط کنونی به لحاظ تحولات علمی و فناوری، زمینه‌ساز پیدایش ابعاد جدید و پیچیدگی‌های اساسی شده که یکی از ابعاد آن، امنیت سیاسی است. نبود الگوی بومی امنیت

سیاسی مناسب با این تحولات هم‌زمان با گام دوّم انقلاب، موجب گردید تا این پژوهش با مراجعه به خبرگان این حوزه و انجام مصاحبه و جلسات کارشناسی، در این راستا، صورت پذیرد. سرانجام الگوی موردنظر با ۷۰ گزینه شامل عوامل علیّی ۱۱ مورد، عوامل زمینه‌ای ۱۶ مورد، عوامل مداخله‌گر ۱۲ مورد، راهبردها ۲۲ مورد و پیامدها ۹ مورد، در ابعاد ایجابی و سلبی، ترسیم گردید. مهم‌ترین عوامل ایجابی و سلبی که در این الگو مورد تأکید قرار گرفت، به شرح ذیل است:

الف: عوامل ایجابی

- وحدت و انسجام سیاسی، اجتماعی که همواره مورد تأکید حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، بوده است.
- ولایت‌مداری که در آن همه اجزای جامعه، ضمن یکپارچگی، به محور ولایت، متصل می‌شوند. این اتصال موجب امنیت و در سایه امنیت، پیشرفت که نتیجه آن سعادت دنیوی و اخروی جامعه، است.
- حاکمیت و اجرای قانون با سلامت کارگزاران که موجب امنیت و عدالت می‌گردد.

ب: عوامل سلبی

- * تهدید امنیت سیاسی بافاصله گرفتن مردم از نظام و از بین رفتن اعتماد عمومی که سرمایه اجتماعی، سیاسی یک نظام، به حساب می‌آید،
 - * هم‌جبهه نشدن با کفار معاند، استکبارستیزی و مقابله با زورگویان در همه صحنه‌ها و ابعاد،
 - * تهدید امنیت سیاسی، با حاکمیت دوگانه که می‌تواند آسیب‌های جدی به امنیت ملی کشور، وارد نماید.
- اجرای این الگو، به سیستم نیاز دارد. اولین رکن این سیستم، خداوند است که در سوره مائده آیه ۵۵ «أَنتُمْ وَلِيكُمُ اللَّهُ...» به آن اشاره شده و در ادامه رسول خدا (صلی الله علیه) و ائمه معصومین

(علیه‌السلام) و بعد هم نایب امام در عصر غیبت که همه به‌عنوان سرپرست معرفی شده‌اند. دومین رکن مکتب و رکن سوّم مؤمنین و دولت است.

پیشنهادها

- ۱- مراکز تأییدکننده صلاحیت‌ها با تشکیل دیده‌بان نفوذ، مدیریت واحدی را جهت پیشگیری و هم‌افزایی، تشکیل دهند،
- ۲- تهیه ساختار مناسب سیاسی، امنیتی جهت مشارکت عمومی و تهدیدزدایی اجتماعی، جهت پیشگیری از دو قطبی‌سازی جامعه که متأسفانه برخی از رؤسای جمهور، پیش آوردند، سازوکار مناسبی برای قوه مجریه در نظر گرفته شود.

فهرست منابع

- قرآن کریم
- امام خامنه‌ای، مجموعه بیانات، سایت رهبری
- امام خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۵۳). «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن». انتشارات موسسه ایمان جهادی.
- امام خمینی، روح الله. (۱۳۷۹). «صحیفه نور: مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه)». تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۵). «امنیت در نظام سیاسی اسلام» تهران: انتشارات کانون اندیشه جوان.
- پورعباسی، عطاالله، امامی رضوی، سیدحسن، خیری، زهرا، نقوی الحسینی، سلماز سادات و لاریجانی، باقر. (۱۳۹۸). تبیین جایگاه بیانیه گام دوم انقلاب در اسناد سیاستی جمهوری اسلامی ایران و الگوی پیاده‌سازی مفاهیم آن در نظام آموزش عالی سلامت. طب و تزکیه، ۲۸(۳)، ۱-۱۰.
- دارینی، محمود. (۱۳۸۲). «سیری در اندیشه سیاسی امام خمینی». نشریه حضور، شماره ۴۶.
- سرپرست‌سادات، سید ابراهیم. (۱۴۰۳). «الگوهای دموکراسی ایرانی». تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- کمالان، سید مهدی. (۱۳۹۵). «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۵ و بازنگری ۱۳۶۸».
- لکزایی، نجف (۱۳۹۳). «امنیت متعالیه» فصلنامه سیاست متعالیه، ۲(۵).
- میراحمدی، منصور و اکرم شیری (۱۳۸۸). «عدالت سیاسی در گفتمان اسلام سیاسی فقهی» فصلنامه علوم سیاسی، سال دوازدهم، شماره ۴۸.
- نقیبی، سید ابوالقاسم. (۱۳۹۷). «مردم‌سالاری دینی و تمدن نوین اسلامی». مطالعات بنیادی تمدن نوین اسلامی، ۱(۲)، ۱۱۴-۱۳۲.

یزدانی، عنایت الله و محمد رضا خدابنده (۱۳۹۰). «امنیت در عصر پسا مدرن» مجله ره یافت های سیاسی و بین المللی، شماره ۲۵.

یگانگی، سید کامران و پریسا عبایی (۱۳۹۹). «ارائه مدل مفهومی و سیستماتیک از امنیت ملی» فصلنامه پژوهشنامه مدیریت و مهندسی صنایع، سال دوم، شماره ۳.

